

पोवारी गौरव

(पोवारी कविता संग्रह)

श्रीगिरी बिसेन, १११

डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर

पोवारी गौरव

(पोवारी कविता संग्रह)

डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर

१९०२ सी, महाराणाप्रताप चौक,
सोमवार पेठ, कोल्हापूर

© डॉ. जयश्री शेखराम येळेकर

कवी

डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर

प्रकाशन

हृदय प्रकाशन

(पोहाळे, पन्हाळा, कोल्हापूर)

Marathi Poems 20211103111

आवृत्ती पहिली

२ नोव्हेंबर, २०२१

मुखपृष्ठ

ऋषिजी बिसेन

डी.टी.पी.

आरोही ग्राफिक्स

मुद्रितशोधन, मुद्रण

विरा प्रिंट सर्व्हिसेस - 9922314564,

गुलाब बिसेन - 9404235191

किंमत : रुपये १२५/-

ISBN : 978-939-3129-01-7

अभिवादन

स्व. श्री परसराम कुसोबाजी येळेकर

जन्म दिनांक १/५/१९३६

मृत्यू दिनांक १६/१/२०१२

स्व. पार्वताबाई परसरामजी येळेकर

जन्म दिनांक १/५/१९४५

मृत्यू दिनांक २५/१०/२०१२

तुमी देयात जनम मोला, बढायात शोभा
नमस्कार करुसु मी, तुमला आई बाबा

मोरा आई अना बाबुजी इनकं पावन स्मृतीला अभिवादन

मनोगत

पोवारी बोली पोवारी समाजकी मायबोली आय. या बोली संस्कार विनम्रता अना मधुरताकी खोली से. रसिकजनहो यनं पोवारी बोलीमा "पोवारी गौरव" यव काव्यसंग्रह प्रकाशित करनकं भारी मोला लगीत खुशी होय रही से.

पोवारी बोली महाराष्ट्रकं भंडारा गोंदिया ना मध्यप्रदेशकं सिवनी बालाघाट जिल्हामा बहुतच बोली जासे. पहले पोवारी बोलीको बहुतच दबदबा होतो. खेडापाडामा नाहान्यांग मोठ्यांग हासी खुशीलका पोवारी माय नांदत होती. धीरु धीरु मोठ्यांग पोवारी बोली बोलनो कम होन बसेव. मनजे मरदमान्या इननं पोवारी बोलीमा बोलनको प्रमाण कम करीन. यला कारनबी तसोच से. पहले किसानी यव पोवार समाजको मुख्य व्यवसाय होतो. आपली खेतीबाळी करनको ना रवनको असो जीवनचक्र चलत होतो. पन आबं शिकनसाती, नौकरीसाती, धंदापानीसाती अना रोजीरोटी कमावनसाती मरदमान्या दुरुपोटु शहरमा आवन बस्या. वय शहरमा अलग अलग समाजकं लोकइनकं संपर्क मा आया. आपलं प्रगतीसाती धंदासाती दुसरी बोली बी शिकनकी कोशिस करीन. असो करता करता पोवारी बोलनको प्रमाण कम होन बसेव, या सत्यता टुकरावता नही आवं.

पोवारी बोली आबबी पोवार सामाजकं मुखमा, मनमा अना हिरदयमा राज कर रही से पन लिखीत साहित्यमा जरासी कम पड रही से. मनुन मी पोवारी बोलीमाकी मोरी कविता काव्यसंग्रहकं रुपमा प्रकाशित करनकी कोशिस करेव.

आबवरी मी बी. एड. अभ्यासक्रम की दुय किताबं अना "जीवनाच्या वाटेवर" यव मराठी काव्यसंग्रह प्रकाशित करी सेव. मोला असो लगेव का पोवारी माय बोलीकी सेवा करनसाती मी जरासो कम पड रही सेव. मनुन पोवारीमा कविता लिखनको मनमा ठान लेयेव ना "पोवारी गौरव" यन कवितासंग्रह निर्माण को कार्य पुरो करेव.

मोरो नहानपन सिंदीपार यनं नहानस गावमा गयेव. मोरी माय पार्वताबाई येळेकर मोला पोवारी शिकावनारी पहली गुरु आय. तसोच मोरी मावशी बाई फुपाबाई, भोवजी, मामीजी, बहिन, मावसबहिन मामबहिन अना रिश्तेदार इनका पोवारीबोली का मधुरस्वर आयककन पोवारी बोलनकी आस मोरं मनमा प्रेरणाको आकुर लेत होती. मनुन देवबाप्पाला बिनती करत होतो का हे देवबाप्पा मोलाबी पोवारी मा बोलनकी ना लिखनकी हिम्मत दे.

चक्रवर्ती राजाभोज आमरं पोवार समाजको महाराजा आय. राजभोजको इतिहास गौरवशाली से वकी जानकारी आबकं अना सामनेक पीढीला होये पाहिजे मनुन राजाभोज वंदना, राजाभोजको पोवाडा अना राजाभोजको अभंग अशी कविता महाराजा राजाभोजकं कार्यला उजागर करनसाती लिखी सेव. पोवार समाजकी अराध्य देवी गडकालिका माताकं स्मरणमा गडकालिका स्तवनको समावेश कविताकं माध्यमलका करी सेव.

पोवारी रितीरिवाज, पोवारी संस्कृती की अलगच पहचान से. मनुन यकीबी झलक

कविताकं माध्यमलका करी सेव.

खेतीबाळी पोवार समाजको जीवनाधार से. नांगर, फण दतार बखर, पट्टा, बंडी, खासर, रेहका अना गुडुर असा साधन टेक्नॉलॉजीकं युगमा मुरनक् दशामा सेत मनुन यकी जानकारी कविताकं माध्यमलका उजागर करी सेव.

यव कवितासंग्रह लिखनसाठी आमर् समुहका मान्यवर श्री ऋषीजी बिसेन, नरेशजी गौतम, महेनजी पटले, मुन्नालालजी रहांगडाले, डॉ. विशालजी बिसेन, ओ. सी. पटले सर, इंजी. टी. एन. पारधीजी, अॅड. लखनसिंगजी कटरे, डॉ. प्रल्हादजी हरिणखेडे, हिरदीलालजी ठाकरे, देवेंद्र भाऊ चौधरी, राजेशजी बिसेन, गुलाबभाऊ बिसेन, पालिकचंदजी बिसेन, रणदीपजी बिसेन, शेषुभाऊ येळेकर, सोनूभाऊ भगत, यादोरावजी चौधरी, ह.भ.प. पी. डी. रहांगडाले महाराज, चिरंजीवजी बिसेन, इंजी. गोवर्धनजी बिसेन, डॉ. हरगोविंदजी टेंभरे, छायाताई पारधी, वर्षाताई रहांगडाले, सौ. बिंदू बिसेन, शारदा बाई चौधरी, विद्याबाई बिसेन, कृ. कल्याणी पटले अना मोला पोवारी लिखनसाठी प्रेरीत करनेवाला समस्त पोवार समाजका मान्यवर इनको मोठो योगदान से.

यव काव्यसंग्रह पुरो करनसाठी मोरी घरवाली डॉ. जयश्री येळेकर, मोरा बेटा चि. भार्गव येळेकर अना चि. शार्दुल येळेकर इनकोबी मोठो योगदान से. मोरं संग जो जो मोरा रिश्तेदार अना मान्यवर पोवारी बोलनकी कोशिस करसेत अना मोला पोवारी बोलनकी ना लिखनकी प्रेरणा देसेत इन सबला मी धन्यवाद देसु.

मी डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर यव मोरो पोवारी गौरव कविता संग्रह पोवार समाजला समर्पित करुसु.

जय गडकालिका ! जय राजाभोज !

तुमरोच स्नेही,

डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर

सहयोगी प्राध्यापक

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाचे
बॅरी. एस. के. वानखेडे शिक्षण महाविद्यालय नागपूर

जन्म स्थान:- सिंदीपार, पोस्ट- सालेभाटा,

ता- लाखनी, जिल्हा- भंडारा (महाराष्ट्र)

E Mail:- spyelekar@gmail.com

Mob. No. 9423054160

प्रस्तावना

पोवारी, छत्तीस कुरको पोवार पंवार समाजकी मायबोली (मातृभाषा) से। पोवारी हमरी बोली को संग हमरो संस्कार भी से। पोवारी संस्कृति मा पोवार समाज की जूनी पहिचान, बोली, नेंग-दस्तूर असा जीवन को सप्पाई पहलु को दर्शन होय जासे। पोवारी संस्कृति, पुरातन क्षत्रिय संस्कार अना सनातनी धरम की संस्कृति को समन्वित रूप से। आपरो समाज की वैभवशाली संस्कृति, आपरो रोज-दिन को कामकाज अना आचार-विचार मा दिस जासे। पोवारी संस्कृति को गौरवशाली इतिहास अना संस्कृति विषय को लेखन अखिन वोको प्रचार-प्रसार मा अग्रणी डॉ. शेखराम येळेकरजी की किताब "पोवारी गौरव" येक पोवारी मा कविता को संग्रह से। यनं किताब मा श्री. येळेकर जी न आपरो पोवार समाज को नेंग-दस्तूर, सनतिव्हार, कला संस्कृति, बोलचाल, रिश्तेदारी, श्यादि बिया जसो कई विषय परा साठ साजरी कविता लिखी सेत।

मालवा राजपुताना को पंवार वंश अना उनको रिश्तदार क्षत्रिय गिनको यह पंवार (पोवार) संघ ना माय वैनगंगा को क्षेत्र ला आपरो मेहनत लका धन-धनशी मा एतरो समृद्ध बनाइन की हमरो पोवार समाज को नाव हर ऊजा मोठो भय गयो। लोख दुनियाँ पोवार समाज को नक्सा कदम पर चलनला आपरी सान समझं सेती। आमी पंवार आपरो चेहरा मोहरा अना प्रखर बुद्धि को प्रभाव को कारण दूर लका ओरख जासेति। क्षत्रिय पँवारी सान हमरो पग पग मा दिससे परा, समय को संग नवो समाज मा आता पोवारी बोली अना संस्कृति को प्रभाव कम होय रही से।

पोवारी गौरव किताब मा कवी न आपरी मायबोली पोवारी को जतन अना वोको विस्तार को संग आपली पोवारी संस्कृतिला बचावन लाइ पोवार (पंवार) समाज ला यव आव्हान करिसेस की हमरो गौरवशाली इतिहास से अना येला सम्भालकन राखनोच पढ़े नहीं त आपरी नवी पीढ़ीला विरासत मा काजक देबीन? या बात भी सच्ची से की आपरी गौरवशाली पहिचान मुराय जाये त हमरो जवर काई नाव नयी बचन को।

वैभवशाली पोवारी संस्कृति अना क्षत्रिय पँवारी संस्कारला जतन करनो यव हर पोवार (पंवार) को पहिलो धरम से तबच हमी आपरी मूल संस्कृति अना संस्कारला नवी पीढ़ीला देयकन आपरो धरमला पुरो करबिन।

पंवार, अग्निवंशीय क्षत्रिय होसेती, परा वैनगंगा क्षेत्रमा बस्या पोवार (पंवार), छत्तीस क्षत्रिय गिनको संघ को नाव से। सैनिक जत्था को रूप मा हमरो पुरखागिन न भारतीय राजाहिन् की मदद लाई आपरो मूल क्षेत्र ला सोडकन नवो विदर्भ क्षेत्र मा

आयकन बसी होतीन। वोन कालमा छत्तीस क्षत्रिय गिननं मिलकन येक संघ को गठन करी होतीन, वू पोवार अना पंवार नाव लका जानजासे। भंडारा, बालाघाट, गोंदिया अना सिवनी जिला मा मुलतः पोवार समाज की बसाहट से अना अज भी पोवारी बोली समाज मा बोली जासे, परा शहर मा बहुत कम भय गयीसे। पोवारी बोली आपरो पुरखागिन की पहिचान से अना या बोली पोवारी संस्कृति को अटूट अंग से। एको लाई पोवारी बोली को जतन अना अधिकाधिक प्रचार प्रसार बहुतच जरूरी से।

डॉ. शेखरामजी येळेकर जी की या किताब "पोवारी गौरव" कविता संग्रह को माध्यम लका आपरो समाज ला नवीन प्रेरणा देहे असो मोरो पुरो भरुषा से। पोवारी गौरव किताब को कवी ला मी आपरो हिरदय लका शुभकामना देसु की वय असोच आपरी कलम की ताकत लका पोवार समाज ला नवी दिशा देवता रहेती अना पोवारी बोली को संग पोवारी संस्कृति ला बचावन लाई काम करता रहेती।

जय श्रीराम, हर हर महादेव
जय क्षत्रिय पोवार (पंवार) समाज
शुभकामनाओं को संग

ऋषि बिसेन (आई आर एस)
संयुक्त आयुक्त, आयकर विभाग
राष्ट्रीय प्रत्यक्ष कर अकादमी, नागपुर

पोवार की प्रतिज्ञा

पोवार मोरो समाज आय. यन् पोवारी समाज को मी एक अविभाज्य हिस्सा सेवयको मोला गर्व से. पोवारी संस्कार, नेंग-दस्तूर, सुयोग्य चालीरीती अना संस्कृती यको मोला आदर से. पोवार समाजक् भलोसाती मी मोला जेतरो जमे वोतरो प्रयास करु.

पोवारी बोली आमर् समाज की शान आय. यक् प्रचार, प्रसार अना संवर्धनसाती मी सदा प्रयास करत रवु. मोर् समाज का मान्यवर अना टुरु पोटु इनक् मनमालका पोवारीक् बान्यामाकी नकारात्मकता कहाळनकी मी कोशिस करु. पोवार समाजक् भाईबहनला प्रगतीक् उच् शिखर पर लिजानसाती मी उनला मार्गदर्शन करु. पोवारक् अना पोवारीक् विकाससाती उनला प्रेरीत करनसाती मी कटीबद्ध सेव.

मी खुदक् विकासबरोबरच समाजको विकाससाती प्रयत्न करु. मोर् समाजमा अनेक विचारधाराका लोक सेत वा उनकी मर्जी से पन पोवारी को सन्मानसाती एकता को परिचय देये पायजे असी उनक् मनमा आस जगावनसाती मी प्रयत्नशील रहु. पोवारीक् प्रती स्वाभिमान अना आत्मीयता जगावनसाती मी कटीबद्ध सेव. पोवार समाज की जय. राजाभोज की जय.

लेखक:-डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	कवितेचे नाव	पृष्ठ क्र.
१.	भोज वंदना	११
२.	गडकालिका स्तवन	१२
३.	पोवारी गौरव	१४
४.	मोरी पोवारी	१६
५.	पोवारी की पुकार	१७
६.	नवो पर्व पोवारीको	१९
७.	अभंग : बिया की परीकस्या	२०
८.	मन को सांत्वन	२२
९.	आमी पोवार	२३
१०.	पोवारी की प्रेरणा	२४
११.	पोवारी को धुरकरी	२६
१२.	रेहका को धुरकरी	२८
१३.	बोलो पोवारी बोली	३०
१४.	मी रेहका पोवार को	३२
१५.	राजाभोज को अभंग	३४
१६.	राजाभोजको पोवाडा : भाग - १	३७
१७.	राजाभोजको पोवाडा : भाग - २	४०
१८.	एक सवाल	४२
१९.	माय की ममता	४५
२०.	लावणी : वारीको वारकरी	४७
२१.	तनीस	४८
२२.	पिवसी (मोर् मायकी आठवन)	५०
२३.	लावणी : घोडापरको नवरदेव	५२
२४.	जागो पोवार जागो	५३
२५.	पोवारी को गुणगान	५४
२६.	पोवारकी एकता	५६
२७.	अकस्या	५७
२८.	वाकडी मोऊरली	५८
२९.	प्रल्हाद को अभंग	६०

अ.क्र. कवितेचे नाव**पृष्ठ क्र.**

३०. अभंग : आदर्श की नकल	६२
३१. भारुड : खेतमा जासु व् बाई	६३
३२. चलत रव बेटा	६४
३३. भारुड : मोला जीलेबी देना व् बाई	६६
३४. स्वर्गीय की आत्मकथा	६८
३५. नेटलाग्या टुरा	७०
३६. होरी की हारगाठी	७१
३७. हार नहीं माननको	७२
३८. न्यारी होरी	७४
३९. दसरा को सण	७६
४०. दिवारी को सण	७७
४१. मुसर	७८
४२. नवो सालकी शुभकामना	८०
४३. तू कहान गयेस	८१
४४. पंगतका श्लोक	८२
४५. नवरा : नवरी को बिरवा (ददर्या)	८४
४६. बिया को बिरवा (ददर्या)	८५
४७. अजी की आस	८६
४८. बुडगापन	८८
४९. धनवान	९०
५०. फणको (दतारको) दाता	९१
५१. बईनन भाईला धाडीस खबर	९२
५२. भाईन बईनला धाडीस खबर	९४
५३. शूर आमी पोवार	९६
५४. बांदीको धुरो	९७
५५. कतडी	९८
५६. झाडीझुडी	९९
५७. मुनादी	१००
५८. अभंग : मायको टुरा	१०१
५९. सांगनको से मोला	१०२
६०. लहानपनको झोरा	१०४

१. भोज वंदना

धारा एक नगरी, होती पवित्र
राज करे वंज्या, सिंधुल को पुत्र

भोज वको नाव, होतो महादानी
कला को पारखी, होतो महागुणी

लढाई मा वकी, घुम् समशेर
भोज नाव लेता, शत्रू थर थर

चौन्यांशी ग्रंथ को, होतो रचियता
वक् चरणमा, विद्वान को माथा

भोज चक्रवर्ती, मालवा को राजा
प्रतिभाकी धनी, मालवाकी प्रजा

असो गुणी राजा, कर वंज्या राज
पोवारी दिलमा, सदा वको राज

चक्रवर्ती राजा, स्मरू तोला अज
नमस्कार मोरो, तोला राजाभोज

चक्रवर्ती सम्राट राजाभोज की जय

२. गडकालिका स्तवन

गडकालिका व माता,
दर्शन मोला व देजो
नमुसू मा आब तोला,
समजू नोको मा दूजो

तू दुक हरणी सेस,
मोरो दुक तू हरजो
मी लहान तोरो बेटा,
मा दया मोरी करजो

मोला असी सक्ती देजो,
संकट मी दूर करु
वानीमा मोरं दम दे
तोरो गुनगान करु

मोरो अहंकार माता
मातीमा मीलाय देजो
उत्साह मोर मनको
सदा बढाकर देजो

गहरी निंदमा सोया
आमरा समाज भाई
जगावो इनला माता
बेरा सोवनकी गयी

तोला लगत रहे त
आसीस मोला कम दे
समाज जगावनला
वानी मा मोर् दम दे

सुकी रये टुरा तोरो
कृपा बनाये रकजो
ख्याल रखना मा मोरो
मोला भुल नोको जाजो

मी नेक काम करु त
मा ध्यान मोरो रकजो
संकटमा मी पडु त
मा मंग ऊबी रवजो

तोरो आसिस रहे त
मोला काई भेव नही
असो आसिस देना मा
रस्ता मोरो रहे सही

३. पोवारी गौरव

राजा भोजका वंशज, धारा नगरी को प्यार
गाव गावमा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। १ ।।

महाराष्ट्र ना एमपी मा, ज्यादा बसीसे पोवार
रोजी रोटी कमावान, बसेव भारत भर
वैनगंगा नदी माय, किसानीला से आधार
गाव गाव मा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। १ ।।

मोरं समाज की रीत, मानपानको भंडार
मोरं पोवारी बोली को, तुम्ही करोजी आदर
कान पर आन देवो, पोवारी की ललकार
गाव गाव मा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। २ ।।

खेडा पाडामा बसी से, मोरो समाज पोवार
कोनी करसे किसानी, कोनी करसे व्यापार
मेहनत प्यारी वोला, नही भयोव लाचार
गाव गावमा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। ३ ।।

मोरं समाज की रीत, सारं जहां मा न्यारी से
पोवार की चालीरीती, मोरं मनमा प्यारी से
मोरो पोवार समाज, एक संस्कार सागर
गाव गाव मा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। ४ ।।

पोवारका टूरुपोटु, लेये पाहिजे भरारी
पोवारकं भलोसाती, आब फुकोरे पिपारी
सोवनकी बेरा गयी, सब करबी जागर
गाव गावमा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। ५ ।।

सुखदुःख आये जाये, यव जीवन को सार
मेहनत प्यारी ठेवो, नही होनको लाचार
पोवारकं प्रगतीला, लगावोजी हातभार
गाव गावमा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। ६ ।।

दुय चार मीलकर, एक करोजी बिचार
जगावनको से मोला, मोरो समाज पोवार
दस दिशामा फैलावो, राजाभोज को आदर
गाव गावमा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। ७ ।।

मोरो देव देये मोला, असो ना करो बिचार
मेहनतमा लपी से, देवाजीको घर दार
जागो जागो रे पोवार, असो कवसे "शेखर"
गाव गावमा शोभसे, मोरो समाज पोवार ।। ८ ।।

४. मोरी पोवारी

मोरी पोवारी पोवारी,
मोर् मनमा से प्यारी
येको प्रसार करन् ,
आमी बन्या धुरकरी

मोर् पोवारी बोलीको,
खेडा पाडा मा राज से
लहानांग मोठआंग,
राजी खुशीमा नांदसे

रोजी रोटी कमावन,
टुरु शहरमा गया
भुल गया पोवारीला,
वकी नई आयी दया

तुमी बोलो पोवारीमा,
अना लिखो पोवारीमा
यव लगाओना नारा,
खेडा पाडा शहरमा

शहरमा पोवारीकी,
भय रई घुसमट
आब शहरमा शोभे,
मोर् पोवारीको ठाट

आमी लाजरा बुजरा,
आब भयाजी साजरा
पोवारीक् भलोसाटी,
देबी पोवारीमा नारा

हिन्दी मराठी पोवारी,
संस्कृतकी बेटी बेटी
सबको करो सन्मान,
कोई नहीं होये खोटी

चेता करो पोवारला,
पोवारीला संजीवनी
पोवारीक् प्रसारला,
लिखो कविता कहानी

५. पोवारी की पुकार (चाल:- देहाची तिजोरी.....)

पोवारी बहरे, आमरो से खाब
बोलो तुमी आब् बाबा,
लिखो तुमी आब् ॥१॥

लिखो तुमी पोवारीमा, हाक पोवारीकी
पोवारीला सजावन, साथ कविताकी
पोवारकी बोली भाषा, पोवारला शोभ्
बोलो तुमी आब् बाबा लिखो तुमी आब् ॥ १ ॥

माय कव टुरा मोरा, भया धनवान
पयसाक् लोभ पायी, भुल गया मान
दुय पैसा खर्च करो, मोर् साठी आब्
बोलो तुमी आब् बाबा लिखो तुमी आब् ॥ २ ॥

माय कव टुरा मोरा, भया गुनवान
पढाईमा गर्क रह्या, भुल गया शान
साहित्यमा जागा ठेवो, मोर् साठी आब्
बोलो तुमी आब् बाबा लिखो तुमी आब् ॥ ३ ॥

धनवान गुनवान, भयोव मोरा बेटा
मरे पर सजावजो, काय भेटे बेटा?
कसो मोला कोंडीसेस, बचावना आब्
बोलो तुमी आब् बाबा लिखो तुमी आब् ॥ ४ ॥

पोवारीको गीत जब्, वोठ पर आये
हशीखुशी पोवारीमा बातचीत होये
पोवारी को संमेलन, हर्ष भयोव आब्
बोलो तुमी आब् बाबा लिखो तुमी आब् ॥ ५ ॥

६. नवो पर्व पोवारीको

पोवारी का गृप बन्यासेत
वहा पोवारीको मान नही
दुसरच् भाषामा संदेश ज्यादा
पोवारीला कही स्थान नही

तुमी पोवार का हिस्सा आव
ज्यादा नाराज नोको होवोजी
जरासी अपनी सोच बदलावो
धीरे धीरे बढीया होयेजी

पोवारी का गृप बनाया
यह बात से मोट् गर्व की
पोवारी को जरा आगे बढावो
यह सुरुवात नवो पर्व की

७. अभंग : बिया की परीकस्या

रामकी परीक्षा, सिता सयंवर
धनुस को दोर, कसनको ॥ १ ॥

द्रोपदीको बिया, नेम धनुसको
डोरा मासरीको, फोडनको ॥ २ ॥

देव देवतान, परीक्षा देईन
निकाल मानीन, रहे जसो ॥ ३ ॥

बियाक् बारामा, बदल भयोव
जमाना आयोव, नवो नवो ॥ ४ ॥

बियाक पयले, परीक्षा टुरी की
पास ना फेल की, बात होये ॥ ५ ॥

टुरा आव घर, टुरी देखनला
टुरी आंगनला, सजावसे ॥ ६ ॥

टुरा टुरी संग, होसे वार्तालाप
मंग मायबाप, बोलसेती ॥ ७ ॥

टुरी होसे फेल, नाराजी मनमा
आसू नयनमा, चमकती ॥ ८ ॥

आब परीक्षाकी, रीत बदली से
टुरा फेल होसे, परीक्षामा ॥ ९ ॥

दुरु पोटु तुमी, करो मेहनत
अच्छे की संगत, ठेवो तुमी ॥ १० ॥

तुमरो विकास, सुखी माय बाप
पुण्य को प्रताप, समाजमा ॥ ११ ॥

आब परीक्षा को, पॅटर्न बदलो
तुमी नोको भुलो, संस्कारला ॥ १२ ॥

सांगसे शेखर, जमानो की रीत
खुदला व्यथीत, नोको करो ॥ १३ ॥

८. मन को सांत्वन

जुनुन से पोवारीको
रस्तापर चलत होतो
रस्तापर काटा रह्येत
यव मोला मालूम होतो

चलनो से अस् रस्तापर
मोर् मन ला कवत होतो
केराका सिलका कोनीतरी
वन् रस्तापर फेकत होतो

मानपानसाठी का गिरावनसाठी
मोला काही समजत नोहतो
जुनुसे तवरीक चलत रवो
मोरच् मनला मी सांगत होतो

९. आमी पोवार

शूर आमी क्षत्रिय आमला
आब् कायको भेव्
हर क्षेत्रमा करो तरक्की
चमके पोवार को नाव

जरी भोज का वंशज आमी
तरी बढ रही से भेव्
नही देखायात तुमी एकता
दुजा करेती घाव्

करे प्रगती लेये भरारी
ठेवो उल्हास को भाव्
चंगन् वालला नोको रोको
नोको खीचोना पाव्

बहुत सतरंजी उचल्या आमी
नोको जावो लाचारी गाव्
काम असो करो साजरो
चमके देशमा नाव्

आब् झेंडा लहरावो भोजको
ठेवो स्वाभिमानको भाव्
पोवारकी सदा ठेवो एकता
नोको करो सजनपर घाव्

हर क्षेत्रमा पोवार चोये
ठेवो मनमा कष्ट को भाव्
कार्य सदा करो साजरा
दुनिया लेये तुमरो नाव्

१०. पोवारी की प्रेरणा

सज रही से माय पोवारी
आब् मनमा खुशीया लावो
यकसाटी सब मीलकर आवो
चलो पोवारी गीत गावो ॥ धृ॥

करो सम्मेलन पोवारीको
समाजमा वको मान बढावो
कथा कविता बालगीतबी
लिखकर यला सजावो
यकसाटी सब मीलकर आवो
चलो पोवारी गीत गावो ॥ १॥

पोवारी की छुपी गरीमा
आब् सबक् सामने लावो
पोवार क् चाली रीतीला
लिखकर वला सजावो
यकसाटी सब मीलकर आवो
चलो पोवारी गीत गावो ॥ २॥

पोवारी से संस्कार शाला
वक् गौरवला तुमी बढावो
पोवारीमा लिखो मनलका
खुद ला रचनाकार बनावो
यकसाटी सब मीलकर आवो
चलो पोवारी गीत गावो ॥ ३॥

पोवारी की बढसे गरीमा
ऐसी कथा कविता बनावो
भजन आरती करो पोवारी
खुद ला साक्षीदार बनावो
यकसाटी सब मीलकर आवो
चलो पोवारी गीत गावो ॥ ४ ॥

११. पोवारी को धुरकरी

आमी सब पोवारी मा साहित्य लिखने वाला कवी/लेखक पोवारी संस्कृती ला सजायकन एक गावलका दुसर् गावमा (एक पिढीलका दुसर् पिढीमा आपली बोली, चालीरीती) लिजानेवाला पोवारी का धुरकरीच सेजन, असो मोला लगसे. मी आपल् पोवारी संस्कृतीला नवरीकी उपमा देयी सेव. आमला यन् नवरीला कथा, कविता, भजन, लावणी, नाटक अना कादंबरी अस् साहित्यलका सजाये पाहिजे. यन् साहित्यला एक नयी दिशा पायजे, प्रेरणा, भक्ती अना मधुरता पायजे या सप्पा नवरीकी करोलीच कवुसु. पोवारी को गुणगान भये पायजे. जेला जसो जमे तसो पोवारी बाराती मनुन शोभा बढाये पायजे. समाजमा आमी देखसेजन नवरीला वक् सुसरोक् घर बहुत तकलीप देसेत वका हाल करसेत वक् नवरा संग वको रीस्ता तोडनकी कोशिस करसेत या समाज की कुरीतीच आय. आमर् पोवारी संस्कृती संग असो नही भये पायजे असो मोला लगसे. मनुन तुमी पोवारीका प्रेमी पोवारी संस्कृती का धुरकरी बने पायजे असो मोला लगसे मनुन या मोरी कविता...

पोवारी को धुरकरी

जग बिया को गुडुर, बनो वको धुरकरी
सदाचार से नवरा, बने संस्कृती नवरी

मोरी पोवारी संस्कृती, आब् बनी से नवरी
साहित्यमा सजावोना, लगे अप्सरा सुंदरी ॥ १ ॥

नवरीको गुणगान, घुमे धरती अंबरी
मेंदी हातमा शोभसे, साडी वकी भरजरी ॥ २ ॥

आशा दिशा से करोली, भक्ती संग से माधुरी
प्रेरणाला संग धरो, सुन भाऊ धुरकरी ॥ ३ ॥

गीत कविता भजन, संस्कृतीकी प्रीत न्यारी
सृजन बिकास बाराती, गाजाबाजा चमत्कारी ॥ ४ ॥

नोको हाल करो वका, नोको तोडो वकी दोरी
काव्य एक दिस बने, पोवारीकी ज्ञानेश्वरी ॥ ५ ॥

कोनी बजावो बासरी, कोनी बजावो डपरी
पोवार की से बरात, शोभ दुनियामा न्यारी ॥ ६ ॥

न्यारी पोवारी संस्कृती, पोवारला बहू प्यारी
वको गुडुर हाकनला, बनो वको धुरकरी ॥ ७ ॥

१२. रेहका को धुरकरी

उगो मुगो नोको रवुस, चल हातमा धर तुतारी
सजाव पोवारी रेहका, बन रेहका को धुरकरी

गाव गाव पोवारी हिंडे, याच तोरी जिम्मेदारी
बिचार आब् कर पक्को, बन रेहका को धुरकरी

घडीभरी तरी बिचार कर, कशी बहरे पोवारी
पोवारीला बहरावनसाती, बन रेहका को धुरकरी

जसो रथको सारथी, तसो रेहका को धुरकरी
पोवारी पताका लहरावनसाती, बन रेहका को धुरकरी

कुरुक्षेत्र मा कृष्ण बनेव, प्रिय अर्जुन को धुरकरी
पोवारीला बचावनसाती, बन रेहकाको धुरकरी

रेहकाको साज देखन, बनेत टुरी बावरी
पोवारी क् प्रसारसाती, बन पोवारीको धुरकरी

रेहकामा बसायटाक, संस्कार संस्कृती पोवारी
अस्मिता सद्गुण बसावनसाती, बन रेहकाको धुरकरी

कला साहित्यला बसायटाक, जान दे रेहका वरीवरी
पोवारी संस्कृतीक् प्रसार साती, बन रेहकाको धुरकरी

एक पिढीलक् दुसर् पिढीमा, कशी जाये पोवारी
चल जुप भाऊ रेहका, बन रेहकाको धुरकरी

जोश जोशमा नोको भपकाऊस, संबाल कासराकी दोरी
नेकीक् रस्तापर चलनसाती, बन रेहकाको धुरकरी

जेन् गाव जाये रेहका, वहा डंका बजे पोवारी
हर पोवारला सांगनो से, बन रेहकाको धुरकरी

१३. बोलो पोवारी बोली

(चाल:- भातुकलीच्या खेळामधली...)

वंशज आमी राजाभोज का,
माता से गडकाली
पोवारी को करो संवर्धन
बोलो पोवारी बोली ॥ धृ ॥

मानपानको घगरा भरीसे
पोवारी की रीती,
पैसा आयेव अडका आयेव
नोको करो वकी माती
पोवारी से खाण आमरी
गहर् ज्ञान की खोली ॥ १ ॥

मीनच का भाऊ जिम्मा लेयेव,
नोको बोलो अशी भाषा
सजन आपलो बैरी होये
नोको पाडोजी रेषा
रिश्ता नाता पक्को करसे
मोरी पोवारी बोली ॥ २ ॥

पोवारी को झरा झरनदेव
झरे पोवारी माया
आपसमा तुमी बोलो पोवारी
पुलकित होये काया
संस्कृतीकी बाग लगावो
बनो पोवारी माली ॥ ३ ॥

मोर् लच का काम अडसे
सोच पडसे भारी
पोवारी ला देवो बढावा
लेये उची भरारी
गाव शहरमा नारा लगावो
अनमोल मोरी बोली ॥ ४ ॥

१४. मी रेहका पोवार को

(मी २०१७ कं उनारामा सोनपुरी (गोंदीया जिल्हा) ला एक कार्यक्रममा गयोव होतो. कार्यक्रम से मनुन डहलको रेहका कोटामा ठेईन. वहानी नई सोब मनुन दुयचार झननं वला बांदीमा फेक देईन. मोरं मनमा बहुत दुक भयोव कोनी आयकनकं ताल मा नोहतो. वकी मी आपलं मोबाईलमा फोटो कहाडेव. वकसाठीच या कविता समर्पित से.)

मी रेहका पोवार को
पोवार समाज की स्थान
मोरी सवारी करनंवालला
होतो बहुत मान
बढई घरको होतो चाक
करंडीघरकी होती चाप
देखभाल मोरी करत होता
मोरा पोवार मायबाप
बारा आरा सय पुट्टालका
बनत होतो चाक मोरो
परदा लगे मंग चाप सजे
बनत होतो मी राजदुलारो
एक जुवाडी दुय शिवरं
दुयच रवसेत धुरा
पायठेवनकी पायदान रवं
न्यारोच मोरो तोरा
रस्ता मोठो खराब रवं
तरी मी जात रवु
घुंगरु को आवाज पयचान मोरी
अकीन कां कां सांगु भाऊ

बियामा मोला सजावत होता
बियामा गुडूर मोरो नांव
बाजा कं मंग मी रवत होती
जात होती गावनं गाव
नवरदेव नवरी बसत होता
मामा रवं मोरो धुरकरी
करोलीबाई गाना कवत
बरात गावं जातवरी
दवाखाना अना बजारसाठी
मोरी सवारी रवं कामकी
कार टॅक्सी आयी मनुन
देन लग्या मोला धमकी
डहलमा मी रवत होतो
मोरं साठी जागाच नहाय
घरकं मंग मोला फेक देईन
मोरी कोनला दयाच नहाय
चिकना चोपडा रस्ता भया
हातमा पैसा आयोव
कार टॅक्सी को नाद लगेवना
मोरोच वैभव चली गयोव
यहा आपटनं आपटनं
आंगच मोरो टुट गयोव
रोनो आवसे मोरं मनमा
मालक मोला भुल गयोव
एक जमाना मोरोच होतो
बियाबरमा मोरोच नाव
मोरो इतिहास झाककर देखो
तुमला चोये मोरो भक्ती भाव

१५. राजाभोज को अभंग

राजाभोज होतो, पराक्रमी राजा
आनंदमा प्रजा, वकी होती

सिंधुल राजाको, राजाभोज टुरा
राजाको दुलारा, भोज होतो

सुखको संसार, दुखमा आयेव
स्वर्गीय भयेव, सिंधु राजा

बाप मरेपर, रोव राजाभोज
कसो करु राज, माय मोरी

बाप मरेपर, काकाको आधार
सुख को सागर, काका होतो

काकाक् मनमा, होतो गा कपट
मारनको कट, भोजसाठी

मुंजक् मनमा, नही आयी दया
नही रही माया, भोजसाठी

मुंजको सेवक, लिजाय वनमा
कपट मनमा, नही होतो

भोजराजा तोला, मारन आनेव
ममता जानेव, नही तोरी

आयकसे भोज, काप थरथर
नसिबको फेर, आय मोर्

भोजराजा कव्, चिट्ठी लिखनदेवो
काकाजीला देवो, चिट्ठी मोरी

भोजन् आपली, उंगली कापीस
संदेस लिखीस, काकाजीला

काका मोर् साठी, तुमीच आधार
तरी यमघर्, धाडसेव

राजा राम होतो, वको मोठो थाट
वको राजपाट, नही चोव्

लिला को सागर, किशन कन्हैया
राजपाट काया, नही रही

आमी संसारका, जीव साधारन
सबला मरन, आवसेच

सेवकला कव्, मारो तुमी मोला
जय जय भोला, देव बाप्पा

भोजकी हिंमत, गुणकी किंमत
भोज भगवंत, लग् वला

वत्सराज कव्, धरोजी संदेस
भोज परदेश, गयोवजी

मुंजराजा जसो, संदेस बाचसे
धक धक होसे, भोजसाठी

मुंजराजा कव्, मोडेव मी गाडा
रोव् धडधडा, भोजसाठी

राजपाटसाठी, मोरी मोह माया
कर् गयावया, मुंजराजा

मोरो राजाभोज, होतो गुनवान
शेखर नमन, कर् वला

१६. राजाभोजको पोवाडा : भाग - १

मालवा को सिंधुल राजा
आनंदी होती वकी प्रजा
रवत होतो वंज्या गाजावाजा
धारानगरीमा जी र हा जी जी ॥ १ ॥

असो खुशीको एक दिन आयेव
राजारानीला एक टुरा भयोव
आनंद नगरमा भयोव
नाव ठेईन भोजराजा
जी र हा जी जी ॥ २ ॥

संकट आयोव महान
राजाभोज होतो लहान
सिंधुल राजान् सोडीस प्राण
धरणीपर रोव राजाभोज
जी र हा जी जी ॥ ३ ॥

सिंधुलराजा को भाई मनुन
मुंजराजाला होतो मोठो मान
भोज होतो लहान मनुन
मुंज चाचा कर् संगोपन
जी र हा जी जी ॥ ४ ॥

जब् मोठो भये राजाभोज
गादीपर बसे राजाभोज
संभाले नगरको राज
यला भिव् मुंजराजा
जी र हा जी जी ॥ ५ ॥

मुंजराजा भयोव कपटी
राजगादीकी लालच मोठी
नियत भयी वकी खोटी
चलसे शतरंज की गोटी
जी र हा जी जी ॥ ६ ॥

मुंजन् बुलाइस वत्सराजाला
मारन भोजला,
शिर काटनला
भोजपर आयी कशी बला
जी र हा जी जी ॥ ७ ॥

वत्स लिजाय बनमा भोजला
नही पटेव वत्सराजला
खरी हकीकत सांगीस भोजला
आयककन डोरा भया वला
जी र हा जी जी ॥ ८ ॥

भोजराजा राजदुलारा
आयकन हिंमत नही हारा
कवं येव मोरो नसिब को फेरा
वत्सजी काम करो तुम पुरा
जी र हा जी जी ॥ ९ ॥

(भोजराज न् आपलो खुन निकालीस, वन् खुनलका ताडपत्र पर
पत्र लिखीस अना मरनसाठी तयार भयोव)

चाचाजी तुमरो ठेवुसु मान
पत्र बाचो लगायकन ध्यान
नही रहेव राम रावन, कंस कीसन
अमर नही रव् जीवन
जी र हा जी जी ॥ १० ॥

वत्स चकरायेव पत्र देखकन
वला भया वका लोचन
नही लेईस भोजको जान
मनको करीस वत्सराजान्
जी र हा जी जी ॥ ११ ॥

राजा मुंजन् पत्र देखीस
डोरामा आसु आनीस
कव मी कसो पापी मानुस
ढसढसा रोव् मुंजराजा
जी र हा जी जी ॥ १२ ॥

मुंजराजा करनीपर रोव
वला भारी पश्चाताप भयोव
मोरो भोज गयोव कोन् गाव्
नियतको फेर मनमा झुर् मुंजराजा
जी र हा जी जी ॥ १३ ॥

मुंज न यज्ञ करीस
वत्स न् संधी देकीस
भोजला जीतो आनीस
मुंजराजा दानधर्म कर्
जी र हा जी जी ॥ १४ ॥

१७. राजाभोजको पोवाडा : भाग - २

हे कुलनायक गननायक
कालिका माते वाग्देवते
नमन आरंभ करु प्रारंभ
डफपर थाप कौतुक की
जी र हा जी जी ॥ १ ॥

भोजराजा पोवारोंकी शान
पोवारी पोवारोंका मान
सरस्वतीला करु नमन
गावुसु भोजको गुनगान
जी र हा जी जी ॥ २ ॥

भोज भयोव प्रतापी राजा
सुखी समाधानी वकी प्रजा
जिकीस लढाई बज् बाजा
असो चक्रवर्ती भोजराजा
जी र हा जी जी ॥ ३ ॥

भोजराजा होतो महाज्ञानी
होतो चौर्यांशी ग्रंथको धनी
होतो कवी न्यायी अना दानी
लिखनला चल् वकी लेखनी
जी र हा जी जी ॥ ४ ॥

भोजराजा मालवा को दाता
कलागुनीर्योका आश्रयदाता
पोवारोंका भाग्य विधाता
वक् चरणमा मोरो माथा
जी र हा जी जी ॥ ५ ॥

भोजराजला प्रिय होती कला
धारमा बनाइस भोजशाला
होता विद्वान वका चेला
जहांमा होतो बोलबाला
जी र हा जी जी ॥ ६ ॥

गजनबी ला तुच हरायेस
देशक् बाहर वला भगायेस
हिंदुराजाकी लाज बचायेस
मनुन तोरी सबला आस
जी र हा जी जी ॥ ७ ॥

भोजपर कृपा सरस्वतीकी
निर्मिती किया बहुत ग्रंथकी
स्थापत्य साहित्य धर्मकी
प्रशंशा गाऊ प्रतिभाकी
जी र हा जी जी ॥ ८ ॥

भोजराजा की फिल् तलवार
मंग दुश्मन काप थरथर
अमर भयेव धारा नगर
पोवाडा कवसे शेखर,
जी र हा जी जी ॥ ९ ॥

१८. एक सवाल

एक दिवस प्रभु रामजी
मोर् सपनमा आया
रामजी होता मोर् सामने
मंगलका हनुमानजी बी आया
मी कयेव मोर् रामजी
मोला सांगो
राजा मोठो का सेवक मोठो?
रामजी मनमा हासत कवन बस्या
तुमर् कलीयुगमा
सेवक से मोठो अना राजा भयेव खोटो
मोला या बात नही पटी
मी कयेव प्रभु
तुमी कसा बदल गयात?
प्रभु कवन् बस्या
तुमरी लोकशाही देशको आधार से कसेत
लोकशाहीमा प्रजाला मतदार राजा कसेत
अना
प्रजाक् सेवकला आमदार खासदार कसेत
सेवक मतदार राजाला पाच दिवस हात जोडसे
अना
बिचारो मतदार राजा कसेत
पाच सालवरी हात जोडतच रवसे
सेवक क् मंग् हेलपाट्या मारतच रवसे
एक दिवसको मतदार राजा
बेहनकी सकार बढीया रहे
असो आशावाद ठेवसे
वकी हालात जशी होती तशीच रवसे

इलेक्शन पायी भाई भाईकी दुश्मनी होसे
मतदार एक लालच क् पायी इमान आपलो बिकसे
जनताक् सेवकन् केतीक बी पार्टी बदलीस
केतीक बी गारी देईस तरी
सेवक संगी संगी होसेत
वकी शान बढतच रवसे
वको मान बढतच रवसे
मतदार क् गारीपायी
घर बरबाद होसे
राजा क् घर सेवक गये पायजे
वन् मतदार राजाकी सेवा करे पाहिजे
असो लोकशाही मा से
तुमरी लोकशाही ठोकशाहीमा बदल रही से.
मी निरुत्तर भयेव.

१९. माय की ममता

दिनांक २३/३/२०१९ ला तेरवीला मेंदीपूर गयेव होतो. २४ तारीकला नागपूरला आवनसाठी तिरोडाक् ठेसनपरा मोर् जीजाजीन लिजाय देइस. महाराष्ट्र एक्सप्रेस गाडीकी बेरा भयी रये मनुन मी जल्दीजल्दीमा होतो. ठेसन क् गेटपर् एक माय खेडा भाजीकी तीसक जुडी, दुय कांदाक् पानकी जुडी अना चार बारमासी लसुनक् पानकी जुडी बिकनला बसी होती. भाजीकी जुडी लेवोभाऊ कवत होती. वला देखेव अना नही देखेव असो करेव. पयले तीकीट काहाडेव. गाडीला पंधरा मीनिट बेरा होती मनुन भाजीवाल् माय जवर गयेव. माय पोवार समाजकीच आय असो तर्क लगायेव अना मी पोवारीमाच बिचारेव माय कसी देयात भाजी, मायन् दस रुपयाकी तीन जुडी असो कयीस. मोरो तर्क सही होतो. घडीभर पोवारीमाच बोलेव. माय दुय पैसासाठी बसी होती मनुन भावटाव नही करेव. मोर् बँगमा मोठो झोर्या होतो वु काहाडेव अना यन् झोराभरकन भाजी देव कयेव. मोरो झोरा भर गयेव तरी मायला लसुनक् पानकी पुरी जुडी भरनला सांगेव. भाजीकी चारपाच जुडी बची होती पन मोर् झोर्यामा जागा नोहती. माय न् कयीस वोतराच रुपया देयेव. माय बहुतच खुश होती. वक् चेहरापर खुशी अना ममता की झलक चोवत होती. आशीर्वाद भरी नजरलका देखत होती. पंडीतजीक् आवाजमा गाडी आय रही से असो पोंगामा आयकेव अना मी जानला बसेव. लोखंडी पुलीयाकी सीडी चंगनक् भारी वन् मायकर देखेव त् वकी ममताभरी नजर मोरकन देखतच होती. मी खुदला मनक् मनमा धनवान समजत होतो. यन् मायसाठी या काव्यरचना

चालू— बिया को गाना

(आमर् गावक् आकरपरा...)

तिरोडाक् ठेसनपरा,

एक माय भाजी बिक्

भाजी लेये कोनी मनुन
माय गिरहाइक देख्

दुय जुडी कांदा पान
वक् दुकानकी शान

खेडा भाजीक् जुडीसंगा
होता लसुणका पान

माय मोला देखत होती
होतो ममताको भाव

खेडाभाजी लेयस्यानी
जाजो आपल् गाव्

दस बारा डाटराकी
होती एक एक जुडी

भाजी लेवोगा बडोभाऊ
अज ऊशिरा से गाडी

माय क् चेहरापर
ममता को बोल

दस रुपया तीन जुडी
आब् नोको करु मोल्

माय तोर् दुकानमा
आब् नही करु मोल्

झोरा मोरो भर देजो
देऊ हिसाबको मोल्

माय क् डोरामा
असा चमकता आसु

चमकत् आसु मा
माया ममता देखुसु

झोरा भर भाजी लेयेव
लेयेव लसुन पान

माय मोठी खुश होती
वक् खुशीला उधान

पोवारी माय की ममता
पोवारी टुरुला चोव् व्

पोवारी मायको आशीर्वाद
पोवारी टुरुला भेटे व्

२०. लावणी - वारीको वारकरी

(चाल- उगवली शुक्राची चांदणी)

भक्त पावणा गरामा विना,
विनाकी तार वु छेडसे
वारकरी वारीमा नाचसे ॥ धृ ॥

पंढरपूरला बसेस देवा,
भक्त दर्शनको करसे हेवा
जनाबाई संग दरन दरीसेस,
जना अभंग कवसे
वारकरी वारीमा नाचसे ॥ १ ॥

अगाद महिमा तोरी देवा,
तोला कोनकोच नही हेवा
तोरो आशीर्वाद भेटे वला वु,
तोरी पोथी बाचसे
वारकरी वारीमा नाचसे ॥ २ ॥

तोर् वारीमा चल् अनवानी,
बिसरेव भूक बिसरेव पानी
तकलीप वला होय केतरीबी
तोरी आस रवसे
वारकरी वारीमा नाचसे ॥ ३ ॥

हरी नामको गजर होसे,
तोर् वारीमा रींगण होसे
हरी नामको जयघोष सुनकर
पुरी पंढरी हाससे
वारकरी वारीमा नाचसे ॥ ४ ॥

२१. तनीस

धानकी कटाई भयी आता
सब बांदीमा कडपा भया
मोर् अजी संग सय सात जन
खेतमा बोजा बांधनला आया

बोजा जमाईन खर्यानपरा
वका पुंजना रचस्यान भया
बोजाको मोळा भरनसाठी
सयसात जन कामपर आया

बोजा सोडीन खर्यानमा
गोल गोल इकराइन पुरा
मोळा मुरावन खर्यानपरा
बेलन संग् बंडी मार् फेरा

आकोडीको मोळा खरवडन्
अन्या गण्या को काम नही
मोळाक् तनीसमा कुदत् रवन्
अशी खुशी मंग कहीच नही

मोळा मुरायकन भयोव आता
धान संग तनीस अलग भयी
तनीसक् ढगपर कुदत रवन्
अशी मज्या मंग कहीच नही

तनीसक् ढगपर कुदत रवन्
मार लगनको सवाल नही
तनीसकी रजी नाकमा जासे
यकी चिंता कोनलाच नही

तनीस किसानको दैवत आय
गाय बैलसाठी ऊ से खाजो
चुरनाक् भारी तनीस धगाळा
कवत रवसेत आव संजो

हुरडा भुजनला तुर चनाको
शेणपुंजासाठी लगसे तनीस
लाकड संग बर्तन घासनला
सदा काममा आवसे तनीस

बसनसाठी तनीसको पीळा
बोजा बांदनला तनीस का बंध
बेट बनावनसाठी तनीस को
किसान राजा ला लगीसे छंद

आंबा पीकावनला लगसे तनीस
नाजनी सामानला लगसे तनीस
घरमा ज्यादा आवसेत पावणा
बिछाना करनला लगसे तनीस

गुणको भंडार तनीस किसानकी
आब् वका केतराक् गुण गाऊ
संभालकन वको उपयोग करन्
तनीसला वाया नोको जाऊ देऊ

२२. पिवसी (मोर् मायकी आठवन)

मायन् टेलर भाऊला
एक कपडा देईस
वला कापीस बढीया
मस्त पिवसी सियीस

यन पिवसी को दोरा
टाकीस आसरा मीसरा
पिवसी हातमा आवसे
मायको चेहरा हासरा

मोर मायकी पिवसी
शोभ् वक कंबरला
नही खुशीको ठीकाना
मन गयोव अंबरला

माय ठेव पिवसीमा
दुय खांड सुपारीकी
एक लहानसी डब्बी
वज्या अदरक फकी

माय ठेव पिवसीमा
चार आना आठ आना
आमर साठी यव होतो
कुबेर राजा को खजाना

पयले गरज जराशी
रुपयामा होये खुशी
खर्चो बढेव मनमाना
कसी पुरेगा पिवसी

यन पिवसीकी जागा
आब् भेटीसे पर्सला
पर्स चमकत रहे
नही तोड पिवसीला

२३. लावणी - घोडापरको नवरदेव (चाल- उगवली शुक्राची चांदणी)

बेरा भयी करो तयारी,
करोली नवरदेव सजावसे
नवरदेव घोडापर बससे ॥ धृ ॥

पायमा बुट आंगमा कोट,
खिसामा वक् नवा नवा नोट
कपारपर वन् लगाइस बिंदीया
बाशिंग मस्त शोभसे
नवरदेव घोडापर बससे ॥ १ ॥

सजनो धजनो कर करोली,
ओठपर आपल् लगाव् लाली
नवरदेवकी बईन मटकसे
खुशी वला होसे
नवरदेव घोडापर बससे ॥ २ ॥

डमडम डमडम बाजा बजसे,
नाचत कुदत बरात जासे
सजकन आया सबी बाराती
मनमा नवरदेव हाससे
नवरदेव घोडापर बससे ॥ ३ ॥

नवरदेवला आवसे घाम,
करोली पुसनको करसे काम
आपलो सन्मान देख नवरदेव
हासी खुशीलक देखसे
नवरदेव घोडापर बससे ॥ ४ ॥

२४. जागो पोवार जागो

जागो पोवार बईन भाई
आब् सोवनकी बेरा गयी
आबच से पोवारकी परीक्षा
आब् नही त् कवरच नही

मतभेद जरी रहेत आपसमा
मनक् मनमाच रवन दो
एकता थोडी देखावनसाठी
आपल् जवरको समय दो

काहीच नही कर्यात तुमी त्
कोनी काहीच बिघाडावनको नही
जरा आघात पोहचे पोवारीला
वला असो सहन होनको नही

जागो अना जगाओ सबला
आब् समस्या जरा गंभीर से
मेहनत देखस्यानी कवनो पडे
मोरो पोवार आब् खंबीर से

२५. पोवारी को गुणगान

पोवारी का गीत होये
पोवारकी गीता भाऊ
पोवारीमा बोलनला
आब् नोको भिऊ भाऊ

पोवारकी चालीरीती
समाजमा असकारा
पोवारीका संस्कार
आब् नोको भुलु भाऊ

पोवारकी बोलीभाषा
पोवारकी पहचान
पोवारीमा बोलचाल
पोवारकी शान भाऊ

पोवारीको करो मान
पोवारीमा गुण बहु
नोको भुलो पोवारीला
निराशामा नोको रहु

विनम्रता शिकावसे
पोवारकी बोली भाऊ
पोवारीला सजावन्
पोवारीमा गुण बहु

पोवारी या लुप्त होये
मंग कसो होये भाऊ
मनमाकी थोडी जागा
पोवारीला देवो भाऊ

दुजो भाषा देवो मान
नही कोण कसे भाऊ
नोको करो अपमान
पोवारीला पुजो भाऊ

पोवारक् बोलीमा
मीठास को गुण बहु
मीठास की लेन देन
पोवार मा करो भाऊ

(पोवारी प्रेमीको कथन)

निराशा से पोवारमा
वला दुर करु भाऊ
दुनियाकी फेरी मारु
पोवारीक् संग जाऊ

पोवारीसे माय मोरी
वका केता गुण गाऊ
पोवारी की विनम्रता
दुनियाला सांगु भाऊ

भजन क् मयफीलमा
पोवारीको गीत कहु
नमन करु पोवारीला
पोवारीको गुण गाऊ

२६. पोवारकी एकता

का भयेव कसो भयेव आबू रवनदेव
जरा मनको कोना करो कोरा
आबू संघठीत होनो पडे आमला
आयी एकता दिखावनकी बेरा

कोन जीते अना कोन हारे
आबू ज्यादा नोको करो बिचार
समाज संघटनसाठी समय देवो
सदा एकताकोच करो प्रचार

धन रहे वु समाजसाठी जरा धन देये
जगावनला साहित्यिक की लेखनी
दुय कुटुंबला समजावन साठी
काममा आये मधुर से जेकी से वानी

जेक् जवर काहीच नाहाय
खुदला कमी लेखो नोको
दुय जनला समजाय देवो
आबू यवच रहे बाक्को

नोको रवो सदा निराशामा
कोनला निराश नोको करो
मा गडकालिका को सपना
तुमर् सहयोगलका पुरो करो

सेवा करो सब समाजकी
मोरी काहीच तक्रार नही
पोवार साठी एक धन सोच्यात्
तुमरो काही बिघडनको नही

२७. अकस्या

लसुनका पान, पोवारीकी शान
आयेती पावना, करो मान पान
लसुनको पीट, फेरो तावापर
अकस्या लसुनका, बन्या चवदार

अकस्याकं संग्गा, बगन ना दार
आरामलका खावो, लगे चवदार
अकस्याको खानो, मोठो पाहुणचार
मोरं साती यव, जिभको सत्कार

मानत नोहती जीभ, भरेव जरी पोट
हिलगेव घास, लेवु जलधारा घोट
लसुनपान अकस्या, आमरो से मान
यको पाहुणचार, लगं आनंदी जीवन

२८. वाकडी मोऊरली

मोर् गावको वावर
वहा तरा धुरा पार
एक वाकडी मोऊरली
शोभत होती धुरापर

वन् मोऊरलीका भाऊ
खालवरी होता खांदा
वन् खांदाला झुलनो
यव मोरो होतो धंदा

मोऊरलीपर चंगनसाठी
खांदा वाकडा तीकडा
चंगनमा उतरनमा
मोरा फाटती कपडा

आमर् गावका टुरु पोटु
यका खांदा झुलत होता
संगीभाई जमे परा
आबी डुबी खेलत होता

यन अस् मोऊरलीकी
सावली बांदीमा पडसे
यन् सावलीको धान
मंग पानफोल होसे

लोक कवत होता काटो
आब् यला नोको ठेवो
मी बाबुजीला कयोव
मोला झुलनसाठी ठेवो

मोरी वाकडी मोऊरली
मोऊ देसे टोरी देसे
जरा आमदानी आव्
थोडो गुजरान होसे

अशी वाकडी मोऊरली
शोभ् हजारमा एक
नोको नोको काटो यला
कोनी रुपया देये लाख

२९. प्रल्हाद को अभंग

हिरण्यकश्यपु, राक्षसी अवतार
बेटाला बेजार, करत होतो

खुदला कवगा , मीच देव आव
लेवो मोरो नाव, सदा तुमी

भक्त प्रल्हादको, नारायण देव
वकी भक्तीभाव, पुजा कर्

प्यार को सागर, प्रल्हाद कुमार
भक्तीको सागर, प्रल्हादमा

रात दिन लेसे, नारायण नाव
नारायण धाव् , वक् साठी

नारायण मनी, नारायण ध्यानी
रोवसे धरणी, भक्तसाठी

रोवसे सागर, रोवसे जंगल
भक्तको मंगल, कसो होये

हिरण्यकश्यपु , क्रोध को सागर
कर् अत्याचार, टुरापर

तेलमा टाकीस, खाइमा फेकीस
यातना देइस, प्रल्हादला

फेकीस पानीमा, सोडीस रानमा
यातना तनमा, देईसगा

बापक् मनमा, नही दया माया
कर् गयावया, टुरा वको

मोरो भगवान, मोठो धनवान
मोरो नारायण, कसो सोडू

राक्षसी बापकी, होलीका बहीण
प्रल्हाद जारन, आयी होती

होलीक् कोर्यामा, प्रल्हाद बसेव
नारायण नाव, लेत होतो

लगसे अंगार, होलीका जरसे
प्रल्हाद हाससे, नारायणा

हिरण्यकश्यपु , टुराला कवसे
मुंडामा रहेका, देव् तोरो

मोरो नारायण, घर ना आंगण
वको गुणगान. गावो तुमी

राक्षशी बापको मुंडापर घाव
नरसिंह देव, आयोवगा

मांडीपर धरीस, पोटला फाडीस
खतम करीस, गर्व वको

धन्य वु प्रल्हाद, धन्य नारायण
नमो नारायण, कवो तुमी

३०. अभंग - आदर्श की नकल

आधार संस्कार, उद्धार संसार
प्रगतीको सार, येकोमाच
विकासला आस, प्रगतीला सास
संकटला कास, मानो तुमी
सत्य सदाचार, जीवनको सार
समस्याको भार, सोसो तुमी
गरज शोध की, कवती जननी
ढुंडो धंदापानी, जगनला
बेकारी को मुल, अभाव कौशल
आलस का फल, भेटसेत
अभारमा जाये, विकासको बेल
प्रयत्नको मोल, समजोना
समाजका संत, थोर कलावंत
मनला बी शांत, करसेती
थोर विभूतीकी, महिमा विपुल
कार्य की नकल, करो तुमी
गुंडा गुन्हेगारी, खेल अविचारी
यकी बराबरी, नोको करो
आदर्श संस्कारी, बोल् तसो चाल्
इनकी नकल, करो तुमी

३१. भारुडः खेतमा जासु व् बाई

मी खेतमा जासु व् बाई
मी खेतमा जासु व् बाई

बेचु गोटा, पेटावु काटा
मंग ठाटा मोडू व् बाई
मी खेतमा जासु व् बाई

करुसु काम, निकलसे घाम
राम कष्टमा चोवसे बाई
मी खेतमा जासु व् बाई

सकारक् बेरा, पेटावु धुरा
मंग कचरा जरे व् बाई
मी खेतमा जासु व् बाई

पावडा मोडका, बिकट कोडका
नवो पावडा लेवु व् बाई
मी खेतमा जासु व् बाई

दुयचार रोटी, शिदोरी साठी
संग चटणी धरेव व् बाई
मी खेतमा जासु व् बाई

मोरी खेती, पिकावसे मोती
वला मी नमन करुसु बाई
मी खेतमा जासु व् बाई

३१. चलत रव बेटा

(चाल:- देहाची तिजोरी..)

आयेस जगमा, गडे तोला काटा
चलत रव बेटा आब् चलत रव बेटा ॥ १ ॥

गरीबीमा पैदा भयेस, रोवत नोको बसू
पुस तोरा डोरा आब, काडू नोको आसू
गरीबीच् गुरू आये, संत कसेत बेटा ॥ १ ॥
चलत रव बेटा..

तोर् साठी तोरो बाप, हाय हाय राब्
दुनियाक् चक्कर मा, भुलू नोको खाब
आवसेती संकट सबला, भिऊ नोको बेटा ॥ २ ॥
चलत रव बेटा..

जब असो लगे तोला, टुटसेका खाब?
कच नोको खाऊ बेटा, जरा जरा राब
मेहनत करनसाठी, नोको फोडू फाटा ॥ ३ ॥
चलत रव बेटा..

तोरो मन बिचकावन, बहू तोरा साथी
जीवन तोरो अनमोल, नोको करु माती
मोठे नाव होये तोरो, कहेत वाह बेटा ॥ ४ ॥
चलत रव बेटा..

आब् तोर् बचपनमा, बाप को आधार
बाप आये बचावनला, सोड दे बिचार
एक दिवस नही रहे, कसो करजो बेटा ॥ ५ ॥
चलत रव बेटा..

दुनिया क् सर्कसमा, संभलकन रव
दुनिया क् बुराईला, देऊ नोको भाव
खुदकीच लढाई रे, खुद लढ बेटा ।। ६ ।।
चलत रव बेटा..

बसेवच् नोको रहू, कर काम धाम
भलाई से मेहनतमा, कव् शेखराम
प्रेरणा की जोत मनमा, पेटन दे रे बेटा ।। ७ ।।
चलत रव बेटा...

३३. भारुड : मोला जीलेबी देना व् बाई

मोला जीलेबी देना व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई

गोड धोड की मोला आस से लई
दसच गुलाबजामुन खायकन भयी
रस्सा पीवनला देना व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई

गुरोनी पानी संग मांडोरोटी भयी
गोड पानी पीवनकी करसे घाई
परोसनवालीला कव
इतन आवनाव बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई

बाई कव् अगर तोरी शुगर बढ गयी
मंग लेत रवजो घडी घडी दवाई
मी खासु त् तोरो का जासे व् बाई?
मोला जीलेबी देना व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई

अजक् दिवस खान दे बेहन् नही
बढे शुगर ज्यादा त् खाऊ भुईर्निब की दवाई
मोरोपर अशी नोको जरनावोना बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई

शेखर कव ज्यादा मीठो घातक से बाई
असो गोड खानो तोरो बराबर नही
जहा अती वहा माती ध्यानमा ठेवव् बाई
नोको जीलेबी खाऊ व् बाई
नोको जीलेबी खाऊ व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई
मोला जीलेबी देना व् बाई

३४. स्वर्गीय की आत्मकथा

(माणुस मरसे मंग वला सजावसेती वकी इच्छा कोणती
हुंडसेती, तुप, अत्तर लगावसेती, अंत्ययात्रा मा पैसा सडक् सेती,
तामझाम करसेती. जेला जितोपन् सब भेटेव वय नशीबवान
रवसेती, कोनीला जितोपनमा नही भेट् वन् मरेव मुर्दा की व्यथा
लिखिसेव.)

मी गयेव मालुम भयेव
मुखवटा देखसेती मोरो
डोरामा पानी आनकन कवसेती
सुखी भयोव बिचारो

मी गयोवत् फुलकी चादर आनीन
मोर् आंगपर झाकीन वला
जितोपनमा जरा प्यार रवतोत्
दुख नही रवतो मोला

मोर् मयतमा पैसा सडकीन
पयले देत नोहता मोला
पैसा खर्च करनकी नोहती उजागरी
यव कायको बोलबाला

मृत शरीरपर तुप बहाइन
तौंडमाही चरावती मोला
जीतोपनमा देई रवतीनत्
खुशी रवती मोला

तेरवी करेत आब् मोरी
जेवणला देयेत सबला
जीतोपनमाच मोला देइ रवतीनत्
खुशी होती मोला

प्यार जतावो जीतो पनमाच
यवच पुण्यको सिलसीला
जीतोपनमाच सेवा करोजी
या बिनती मोरी से सबला

मोरी ज्यादा शिकायत नही
यव मोरो नशिब को फेरो
सही कह्यात भाऊ तुम्ही
सुखी भयोव बिचारो

३५. नेटलाग्या टुरा
(माय अना नेटलाग्या टुरा को संवाद)

चिखल भयोव बांदीमा
आब् पेंडी फेक ना बेटा

चलनो नही जमव् माय
मोर् पायमा गळीसे काटा

घोडापर बस बांदीमा
खंदन लग जरासो परा

अज नही बेहन् खंदु
आब् हात दुखसेत मोरा

घर् जायकन शिदोरी आन
सांगुसु यतरोच काम तोला

घरक् रस्तापर सरप चोयेतो
मनुन भेव लगसे मोला

जाय खेलनला गावमा
यहानी नोको खुंदुस धुरा

तू कवसेस मनुन जासु
बाट देखसेत संगी मोरा

देवाजीला मी नवस करेव
मनुन पटाइस असो टुरा

मोठो होये त् सुदर जाये
यव मोरो नेटलाग्या टुरा

३६. होरी की हारगाठी

झड्या पान जुना, परस फुलला आयेव
होरी को सण आब् जवर जवर आयेव

करी होती कारीकारी, फुल लाल भयेव
निसर्ग बी कवत होतो, होरी सण आयेव

रंग गुलाल गाठीलका, दुकान सज गयेव
रंग चिखल खेलनको, सण हासत आयेव

बिया जुळेव बाल्याको, बाल्या खुश भयेव
हारगाठी को सामान, सुसरोघरलक आयेव

एकवीस मनीकी हारगाठी, वू देखतच रहेव
संग डोलको हार होतो, बाल्या गदगद भयेव

खाजा खुजा बी भेटेव, संग ड्रेस मील गयेव
बाल्या साती होरी सण, खुशी धरकन आयेव

नवरिश्ताको मीठोपन वला, हारगाठी मा चोयेव
नवोच रिश्तो नवोच नातो, गाठी संग आयेव

३७. हार नहीं माननको

रस्तामा काटा रवच् सेती
वला कभी नहीं भीवनको
जसो होये तसो देखे जाये
हार कभी नहीं माननको

काटा टोचे त् खून निकलसेच
यव सहनत् करनकोच
ध्येय क् राह पर रुकना नहीं
हार कभी नहीं माननको

दिखावा देखावनेवाला रवच सेती
वला देखकन नहीं झुरनको
मेहनतको फल साजरोच भेटे
हार कभी नहीं माननको

पर्वत पर चंगनोच से त्
मुर्वत आब नहीं करनको
जीद मनमा पक्कीच ठेवो
हार कभी नहीं माननको

चिडावनेवाला रवच सेती
उनक् तरफ नहीं देखनको
आपलच् काम मा मन बहलावो
हार कभी नहीं माननको

संकट आया त् झेलनोच पडे
लोलो पोचो नही रवनको
अपनी प्रतिभा करो उजागर
हार कभी नही माननको

ताण तणाव त् आवसेच
वला ज्यादा नही ताणनको
सोच समजकर कदम बढावो
हार कभी नही माननको
हार कभी नही माननको

३८. न्यारी होरी

होरी रे होरी वकी रीत न्यारी
दिवस रात करसे होरी की तयारी

खेत शिवार बाळी कोटा.
असो फिरनको रातवरी
होरी गावमा जरावनला
करसेत लाकुड फाटा की चोरी

जेन् लाकुड चोरीस,
वलाच धन्य लगसे
चोर क् खिसामा जरासो
होरीको पुण्य आवसे

मंग चोर सांगसे आपल्
चोरी की पराक्रमी गाथा
चोरीक् भारी कशी खायेव
कमरपर दुय चार लाता

चना जागसे बुडगो अजी
खेतमा मांडोपर रवसे
एक जन अजीसंग बात करसे
दुजो धीरु धीरु चोरी करसे

एक घन बुडग् अजीन्
बंड्याला गाली गलोच करीस
आमर् गावक् बंड्यान्
काटी मांडोखाल्या रचिस

खुले आम चना चोरी
कवसेत होरी रे होरी
बुडगो अजी चिल्लावत् होतो
तोरी काहाडु का बे होरी

लाकुड चोरन चना चोरन
जरी हिम्मत रवसे मोठी
मारनला धावसे बुळगो अजी
मंग कुदो रे कुप् काटी

शिवा गारी चना चोरी
तरी रवसे सिना जोरी
टुरा टुरी बोंबलत जासेत
नाचो कुदो मनाओ होरी

३९. दसरा को सण

आये दसरा को सण, करो सडासारवन
राजाराम को विजय, करो वको गुणगान ॥ १ ॥

अत्याचारी अभिमानी, होतो घमंडी रावण
मान मर्यादा भुलेव, सीता करीस हरण
नही मानेव कोनला, वको भयोव पतन ॥ १ ॥

दसराक् त्यौहारला, होसे शस्त्र को पुजन
लेखनीच शस्त्र मानो, करो लेखनी पुजन
लिखो पोवारी साहित्य, लिखो पोवारी का गुण ॥ २ ॥

सोनो माहांग से मोठो, भारी वकी लेन देन
दसराक् दिन बाटो, तुमी आपटाका पान
बनो प्रेमका पुजारी, भुल जावो मानपान ॥ ३ ॥

ठेवो मनला प्रसन्न, करो बुराई मर्दन
करो मेहनत तुमी, मंग देये भगवान
करो विजयी संकल्प, नोको करो कुनकुन ॥ ४ ॥

दुनियाको यव मेला, घडीकीच् पहचान
सब मीलकर रवो, नोको ठेवो अभिमान
जय सत्यकीच् होसे, असो विधीको विधान ॥ ५ ॥

४०. दिवारी को सण

आयोव दिवारी को सण, करो सडा सारवण
करो चऊक चांदन, बेस सजावो आंगण

गाय किसान को धन, करो गाय को पुजन
गाय बासरुला पुजो, मस्त सजावो गोधन

यव सण से महान, करो लक्ष्मी को पुजन
ठेवो मनला प्रसन्न, भेटे सुख समाधान

बळीराजा सोवावन्, दिवो मुसर को मान
सपरीला सजावन, बारा डेरी को गौंदन

भाईदुज यव दिन, रव् आकरीको दिन
भाई साथी मोठी खुशी, वला ओवार् बहीण

बात दिवो को से गुण, देसे प्रकाश किरण
सापसुप ठेवो मन, भुलो गर्व अभिमान

आमरी संस्कृती महान, करो देवता पुजन
करो दिवारीक् दिन, मस्त भजन कीर्तन

असो दिवारीको सण, आये खुशी ला उधान
आब नोको देखो मान, लिखो पोवारी का गुण

४१. मुसर

घर क् खोली क् कोन्टामा
उकर मुसर की जागा होती
मुसर संग उकर की
जोडी जग जाहीर होती

धान आया नवो का
खीर की तयारी चलत होती
हातमा मुसर धरस्यानी
माय धान कांडत होती

चाऊर होता डुबराज का
बास मनमाने आवत होती
गाडरी भयी चाऊरमा त्
माय चाऊर कांडत होती

तोरे दरत होती जाता मा
तोरे की दार बनावन साती
चीपडी कहाडन दार की
माय दार कांडत होती

संग्रात आयी जवर त्
लड्डूकी तयारी चलत होती
लड्डू बनावन तीर का
माय तीर कांडत होती

एरंडी भयी मनमाने त्
वला भदाडमा भुजत होती
तेल कहाडन एरंडी को
माय एरंडी कांडत होती

मुसर घरमा कामको होतो
काम कर् चक्की को
किसान क् जीवनमा पक्को
नातो उकर मुसर को

गाव गावमा चक्की आयी
आलस सबमा समा गयोव
मसनरीक् यन् जमानामा
मुसर से नाता टुट गयोव

४२. नवो सालकी शुभकामना

पुरानो साल गयोव भाऊ
आब् नवो साल आयोव
नवो सालक खुशीया तुमला
बिबळा भरकन लायोव

नवो साल नवो संकल्पला
नवो रस्ता देखावन आयेव
नवो सालकी शुभकामना
वळगा भरकन लायोव

नवो सालकी नयी भरारी
मनमा नयी सोच लायोव
सुख समृद्धी आनंद बुद्धी
हार्या भरकन लायोव

असो कार्य तुम करो
सबला खुशीया होये
तुम वळगाभर खुशीया देवो
देव हार्याभरकन देये

४३. तू कहान गयेस

(आमरो साथी स्व. भुमेश्वर कंठीलालजी बिसने
सिंदीपार वक् यादमा यव विरह काव्य.)

तोरो शांत स्वभाव होतो मोठो प्रभावी
कसो मायाको खेल खेलकर गयेस
कोन् बातन् तोला विचलीत करीस
तू आमला सोडकन कहान गयेस

संगीभाईक् यन् मस्त मयफीलमा
तू अजब छाप गीरायकन गयेस
तोर् बिना आब् आंगन सुनो लगसे
तू आमला सोडकर कहान गयेस

तू मधुर मधुर बोल सुनायकर
आमर् मन मंदिरमा हर्ष करेस
कोन् बात की तोला असी नाराजी आयी
तू आमला सोडकर कसो रे गयेस

तोरो गजब को खेल नही समजेव
तू गजब खेलमा हारेस का जीकेस
आमर् डोराका आसू साक्ष देत होता
तू आमला हरायकन चली गयेस

तू सहकारी आमरो होतोस लाडको
तोला कसो दुंडबीन कहान गयेस
विरह की वेदना आमला देयकन
तू आमला सोडकर कहान गयेस

४४. पंगतका श्लोक

बस्या होता पंगतमा
बीस पचीस लोक
बिचमा बसेव होतो
एक टुरासंग बाप

थाली भयी देयशान
पानी बाटप भयोव
चावल भया दाल भयी
सप्पा परोसकन भयोव

सजी होती मस्त थाली
बढीया बुंदी संग सेव
भोजनक् पयले लेवो
श्री सदगुरु को नाव

खानला नोको सुरु करु
असो सांगत होतो बाप
खानक् पयले कवनो पडे
बेटा, भोजनको श्लोक

थाली बढीया सजी से
मोला लगी मोठी भुक
कसो आवरु मोर् मनला
आब कायला पायजे श्लोक?

बाप कवत होतो टुराला
तू आता असो नोको करु
भोजनक् श्लोकको महत्व
यतर् लवकर नोको बिसरु

बेटा भोजनक् श्लोकमा
रुची से खान पान की
गुनगाथा से अनाज की
भगवान के वरदान की

पोटमा भरनो भरसेव
यला भोजन नोको कवो
प्रसन्नतालका खानो
यलाच भोजन कवो

श्लोक शिकावसे चालीरीती
श्लोक शिकावसे शिस्त
भोजनक् पयले श्लोक कवो
वको आस्वाद लेवो मस्त

पंगत भयी बंद आता
बफे उभरकन आया
पंगत का श्लोक आब
आमी कवनो भुल गया

४५. नवरा- नवरी को बिरवा (ददर्या)

बेल तं बेल, बालको बेल
नवरा नवरी खेलसे, बाल को खेल ॥ १ ॥

पीवरी त पीवरी, हरद से पीवरी
आंगला लगायेत् शोभसे नवरी ॥ २ ॥

टवरी त टवरी, दिवा की टवरी
बियामा जोडा शोभ, नवरा नवरी ॥ ३ ॥

बाजा त बाजा, डपरी को बाजा
घोडापर बससे, नवरदेव राजा ॥ ४ ॥

चना त चना, घेंगरा को चना
नवरीला हसावसे, वु नवरा सोना ॥ ५ ॥

गजरा त गजरा, मोगरा को गजरा
नवरान् नवरीला, लेय देईस घागरा ॥ ६ ॥

लाडू त लाडू, बुंदीका लाडू
नवरा कव नवरीला, हात नोको सोडू ॥ ७ ॥

पान त पान, मोठो बंगला पान
टुरा टुरी क बियामा, जवाई को मान ॥ ८ ॥

रोटी त रोटी, गहू की रोटी
जवाई झगडसे, बर्गणीसाठी ॥ ९ ॥

४६. बिया को बिरवा (ददर्या)

डोंगा त डोंगा, पानी को डोंगा
जवाई परासे, बाळी क् मंगा

रोटी त रोटी, गहू की रोटी
बियाई रोवसे, बियाईन साठी

घेंगरा त घेंगरा, चना को घेंगरा
बियाई गीरेव त् , फुटेव टोंगरा

घुगरी त् घुगरी, पोपट की घुगरी,
मनमाने खाईस त् , दान नही सुदरी

४७. अजी की आस

(चाल- पोवारी बिया का गाना :- तेल साइ व तेल साइ,
तेलमा पळी काइ)

मोह् मोह् बांदिका,
मोठा मोठा धुरा
वन् मोह् धुरापर,
तोर् को फुलोरा

तोर् क् फुलोराको,
पीवरो पीवरो रंग
खेतमा अजी राबत होतो
मोर् माय संग

चना गहू लाखोरीको,
बांदी बांदी पेरा
मोरी माय निंदत होती,
कठान को कचरा

आंबा वाल् बांदिमा,
लाखोरीको पेरा
मोरी माय खुडत होती,
लाखोरीका डिरा

गहु गहु क् बिचमा,
चनोली को पेरा,
डाटराला शोभा देसे
चनोली घेंगरा

साजरो कठान देकस्यानी,
मायला लग् गोडी
माय कव अजीला
आब लेवो पच्या की जोडी

खेत वको देखकन
माय होये खुश
राखनला चना गहु
माय धुरापर बस्

मोर् अजीक् पच्याला
दुय चार गाठ
आस वला खुल जाये
जींदगीको आठ

४८. बुडगापन

(मोरो टुरा शार्दुल ४ थी मा होतो. वु कवत होतो, बाबुजी स्कूललका आमी ओल्ड होम ला व्हीजीट देनला जाय रह्या सेजन. यव ओल्ड होम का होसे. मी कयेव बेटा, मातीबितीको जुनोपुरानो घर रवसे वला ओल्ड होम कवसेती. वु आपल् टीचर संग् ६/२/१९ ला वहान गयेव अना आवनपर कवन लगेव. तुमी गलत सांग्यात जेंज्या सप्पा बुडगा बुडगीच रवसेती वला ओल्ड होम कवसेती. कावुन कायला? असा बहुत सवाल करत होतो. वु वृद्धाश्रम शांतीभवन क् बारामा कवत होतो. वक् साठीच या लिखेव.)

बाल सफेद भया
उमर भयी भारी
नातुनतराला सांगत रव्ह
आपल् जवानीकी कामगिरी

एक जमाना मोरो होतो
असो होतो तसो होतो
इतन् धावन् उतन धावन्
असो काम करत होतो

वक् जवानीक् यादमा
जोश वला चढत होतो
सांगनमा तल्लीन रव्ह
आब दर्द थोडो भुलत होतो

आंग थरथर कापत होतो
काया होती वकी थकी
खांसी खोकला भगावनसाठी
खात रव्ह अदरककी फकी

खानसाठी समयपरा
दार चावल वला देवो
उमर भयी वकी तरी
वला बुडगा नोको कवो

बुडगा बुडगा कवन् परा
बहुत दर्द वला होसे
अजी बाबाजी कवन् परा
मोठी खुशी वला होसे

इतन उत्तन भये कायी
यको राग नोको मानो
वु से मनुन आमी सेजन
यव तत्व तुमी जानो

पानी मांगे दवा मांगे
नोको हिडीस फिडीस करो
मान देवो वला जरासो
नोको दशा वकी करो

बुजरुग रव्हीती घरमा
घर भरेव भरेव लगसे
बुजरुगक् अभावमा
घर सुनो सुनो लगसे

बुजरुग रवती घरमा
शोभसे संसाररूपी गाडो
बिनती मोरी यतरी मानो
वला नोको वृद्धाश्रममा धाडो

४९. धनवान

(जयपालसिंगजी पटले इनकं यादमा)

साधोच कपडा कुरता पयजामा
पायमा चप्पल शोभत होती
बाल भया होता सफेद उनका
खाकमा सबनम शोभत होती

पोवार क घर घर जायकन
पोवारीकी जय जय करत होतो
बढावा देवो पोवारीला
असो जयपालजी कवत होतो

टुरा टुरीइनकी ठेव् जानकारी
उनक् मन की दशा ताळत होतो
टुरा टुरीइनकी देयेलक जानकारी
सहयोगलका बिया जुळत होतो

उमर भयी होती ज्यादा उनकी
तरी पोवारीको पक्को भक्त होतो
सदा लिखत रहेव पोवारीमा
वकमा पोवारको रक्त होतो

सदा पोवारीको जागर करीस
सदा नम्र अना गुनवान होतो
पोवारीमा बहु ग्रंथ लिखीस
यवच खरो धनवान होतो

५०. फणको (दतारको) दाता

फण क् दातामा अटकेव तण को गरता
गरता न् मारीस जोर त् टुटेव फण को दाता

दातासाठी फण धरेव मंग गयेव मीस्री क् घर्
मीस्री क् घर् चलत होतो मस्त पाहुणचार

पाहुणचार मा बडा होता वहानी चना की दार
चना की दार बाटी होती लोळ्यासंग शिलपर

शिल बनावन छन्नी चलाईन मोठ् गोटापर
गोटा खंदनसाठी होतो पावडा ना साबर

साबर को काम करसे बैलजोडीको नांगर
नांगर फिरसे बांदीमा होसे माती की फेर फार

मातीक् फेरफारलका मरसे बांदीमाको तण
तण मारनला चिखलको काममा आवसे फण

फण क् दातामा अटकेव तण को गरता
गरता न् मारीस जोर त् टुटेव फणको दाता

५१. बईनन भाईला धाडीस खबर

(२० साल पयले मोबाईल को जमाना नोहोतो. भाईघर बाई गावतरला जानो या आम बात होती. आननसाठी खासर रेहका असा साधन होता. एक बईन आपल् भाईला मोरो भाई मोला आननला आये मनुन खबर धाडसे. खबर धाडनसाठी भाईक् गावको एक मानुस भेटेव वक् जवर आननला आये मनुन खबर धाडीस. यव संवाद यन कवितामा दर्शायी सेव.)

दस बारा दिनमा कटान जमा होये
चना गहु को कुटार उडायकन होये

भाऊ मोर् भाई जवर खबर चली जाये
मोरो भाई मोला आननला आये

मायकी तब्येत साजरीच रहे
नातीनला आपल् झुला झुलावत रहे

मोर् माहेरकी मोला याद बहुत आये
मोरो भाई मोला आननला आये

खबर धाडनला नही भेटेव कोनी
रोज बाट देखुसु कावरावानी

कोनीतरी मोर् माहेरको आये
मोरो भाई मोला आननला आये

मोरा सासु सुसरा साजराच सेती
सांगजो मायला ज्यादा चिंता मा नही रहे

तोरी टुरी लवकरच गावतरला आये
मोरो भाई मोला आननला आये

तोर् का ठाटा मोळकन भया सेती
धुरा कोळकनो मंग होये

दस बारा दिन मा काम हलको होये
मोरो भाई मोला आननला आये

५२. भाईन बईनला धाडीस खबर

(२० साल पयले मोबाईल को जमाना नोहोतो. भाईघर बाई गावतरला जानो या आम बात होती. आननसाठी खासर रेहका असा साधन होता. एक भाई आपल् बईनला आननला आवनको सेव मनुन खबर धाडसे. खबर धाडनसाठी बजारमा बईनक् गावको एक मानुस भेटेव वक् जवर आननला आवनको सेव मनुन खबर धाडीस. यव संवाद यन कवितामा दर्शायी सेव.)

कठान को काम पुरो करजो
ज्यादा रचगाडा नोको ठेवु
पुनवाक् दुयचार दिवसमा
बाई तोला आननला आवु

जीजाजीला समजाय देजो
ज्यादा दंदरावत नोको ठेवु
पंदरा दिवस क् गावतरसाठी
बाई तोला आननला आवु

जुना कपडा झोर्यामा धरजो
या याद नोको भुल जावु
तोर् भोवजीसंग कतडी सिवजो
बाई तोला आननला आवु

खेतको आंबा मनमाने फरी से
आंबा उतरायकन ठेवू
भास्या आयेत आंबा खायेत
बाई तोला आननला आवु

रस रोटी को पावुणचार करबी
तोर् बहाणलका मी बी खवू
आंगी लुगडा लेन साठी
बाई तोला आननला आवु

घरको रेहका बिगडी से
वला मीस्त्री घर लिजावु
मीस्त्री लवकरच सुदराय देये
बाई तोला आननला आवु

५३. शूर आमी पोवार

शूर आमी पोवार आमला
आब् काय को भेव नही
कोनी आमला कव ना सक
आब् इनला चेव नही

आमी निकल्या सही दिशामा
पाव फिसलनको नाव नही
कंबर कसकन काम करबी
कोनला बीवनको नाव नही

पोवारी झेंडा लहरावनला
काम करबीन सदा सही
संकट केताक आयेत जायेत
आब् रुकनको नाव नही

जागो मोर् जात भाईयो
आब सोवनकी बेरा नही
कर्तृत्व से पहचान बनावो
कुटीलता को डाव नही

एक दिवसमा समाज सुधरे
आमर् जवर या जादू नही
उन्नतीकी राह पर निकल गया
या बात आमरी झुठ नही

५४. बांदीको धुरो

धान पीवरो जोरमा,
भयोव पीवरो वावर
मोरं धान क बांदीला
शोभं धुरो की किनार
धुरोसासाठी झगडा भयोव
झगडापाई सोनो गयोव
सोनोपाई पैसा गयोव
पैसासंग चांदी गयी
चांदी संग बांदी गयी
असी अवदशा धुरोकं
झगडापाईच आयी
लाकुड काडी, तुतारी फाटा
जुवाडी नांगर, बखर पट्टा
झाड लगायकर धुरोला सजावो,
सजेव धुरो तुमरं घरला सजाये.
सजेव घर तुमरं समाजला सजाये
सजेव समाज देशला सजाये

५५. कतडी

फट्या पुराना कपडा जमायेव
वला चौकोनी रचुसु
हातमा धरकन सुई दोराला
कतडी मी सिवुसु

एक एक टाका मारु सुईका
पुळं जरा जरासी सरकुसु
टुरुपोटुइनला पांघरणसाती
कतडी मी सिवुसु

रिकामी बसनकी आदत नही मोला
सदा कामधंदा करुसु
दिलको रंजन करन साती
कतडी मी सिवुसु

माय अजीका कपडा येंज्या
मोठ प्यारलका रचुसु
उनकी याद कतडीमा रहे मनुन
कतडी मी सिवुसु

५६. झाडीझुडी

कांदा बिंदाको वाफा होतो
हिवरी होती झाडीझुडी
भाजी बनावन आनेव
मेतीबिती की जुडी

कांदा का पान खातबित होता
अना वकी बनवत होता पुंगी
बुळगीमाय कव मोला
तू नहास रंगी ढंगी

बुळगीमाय कव मोला
आदतबिदत अच्छी नाहाय
वाफा बिफा रमदाळेस
असो कसो तोरो उलटो न्याय

५७. मुनादी

का भयोव कसो भयोव
सुनोजी दादा दादी
असो भयोव तसो भयोव
कोतवाल देसे मुनादी

कोतवालला भेटेव पगार
वको बढेव मान
वकी मुनादी बंद भयी
रुस गया दुई कान

लिखो पोवारी बोलो पोवारी
असो नारा ध्यान मा ठेवो
याच आमरी मुनादी आय
तुमी यला भुल नोको जावो

शहर शहर खेडा पाडा
चोये पोवार की आबादी
पोवार भाई जागो होये
असी देवो तुमी मुनादी

मुनादी को आवाजलका
लाडली लगे पोवारी
पोवार क वोठ से निकले
जय जय मोरी पोवारी
जय जय मोरी पोवारी

५८. अभंग : मायको टुरा

जनम टुराको, खुशी की लहर ।
टुरा को कहर, रोवनको ॥ १ ॥

माय की ममता, टुराला जपसे
रातमा जागसे, टुरासाटी ॥ २ ॥

टुराको हासनो, मायला मोहनी
प्यारकी कहानी, मायसाटी ॥ ३ ॥

जसो जसो टुरा, मोटो होत जासे
माय कमावसे, टुरासाटी ॥ ४ ॥

टुरासाटी माय, रवसे उपासी
टुरामाच काशी, दिस वला ॥ ५ ॥

टुरा होसे मोटो, बहु आव घर
घरला सुंदर, बनावसे ॥ ६ ॥

असा बहु बेटा, भूषण घरका
घरला व्दारका, बनावती ॥ ७ ॥

मायका संस्कार. बेटा मा आयेती,
घरकी प्रगती, होये बापा ॥ ८ ॥

मायसाटी बेटा, लगे सरावन
आनंदको दिन, मायसाटी ॥ ९ ॥

माय जब कये, मोरो टुरा सोना
कलदार नाना, यव रहे ॥ १० ॥

हर माय कये, मी बी करु सोना
देश को खजीना, उच रहे ॥ ११ ॥

५९. सांगनको से मोला

(नवरदेव की समझदारी)

पत्रिका को कागद मयंगो भयेव
बिचार आवसे मोला
अजी साधीच पत्रिका छपावबिन
यव सांगनको से मोला

डीजे को भाव बहुत बडीसे
साधी डफरीच पायजे मोला
जादाको खर्च नही करबिन
यव सांगनको से मोला

फटाकाकी जरुरत नाहाय
फालतु खर्च लगसे मोला
साधोच पनमा बिया करबिन
यव सांगनको से मोला

हासन् वालला हासनदेव
लेनो देनो नही मोला
आपलो गाडो आपुनच चलावबी
यव सांगनको से मोला

हासन् वालला मांगकन् देखो
कसो सिनोमा लगसे भाला
असा संकटमा दुर जासेती
यव सांगनको से मोला

सरी कारे तोरी बिक कास्तकारी
असा सांगत रवसेत चेला
संकट समय बबराभान होसेत
यव सांगनको से मोला

आपली ऐपत आपलला मालुम
कायला झुलनको दीखाऊ झुला
कडकी बी मानुसकी सिकावसे
यव सांगनको से मोला

६०. लहानपनको झोरा

कहा को राग कहाकी बँग
नोहतो ज्यादा पसारा
मोरं खांदामा शोभत होतो
फटेव टुटेव झोरा ॥ १ ॥

जुनो कपडा संग टुकडा
बनवत होता झोरा
रंगीबेरंगी झोरा तरी बी
मावत नोहतो तोरा ॥ २ ॥

स्याळा जानं बजार करनं
मोरोचं फेमस झोरा
यनं झोरामा शोभत होता
नोटबुक नवा कोरा ॥ ३ ॥

डाग स्याईको छेद खुबाको
ठीगर प्रधान झोरा
कसा टुटीसे गाठ बांधीसे
असो न्यारो मोरो झोरा ॥ ४ ॥

मोरं झोराला डाग स्याईको
वला काई नही होय
जीवनमा डाग लगेवतं
सुफळा साफच होय ॥ ५ ॥

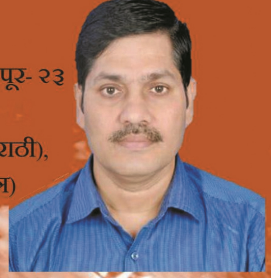
मोरं झोराकी गाठच न्यारी
प्यार जोडे जीवनमा
रिस्तो तुमरो निर्मल ठेवो
गाठ न ठेवो मनमा ॥ ६ ॥

लहानपनको मोरो झोरा
मोरं साठी मोरो साथी
मोरं झोरामा मी भरी सेव
ज्ञान सागरका मोती ॥ ७ ॥

डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर

१. **जन्मस्थान:-** सिंदीपार, पो- सालेभाटा, ता- लाखनी,
जि. भंडारा पत्ता:- प्लाट नं.७२, भाकरे ले-आऊट, दाभा, नागपूर- २३

२. **शिक्षण:-** एम.एस्सी., एम.ए. (समाजशास्त्र, हिंदी, मराठी),
बी.एड., एम.एड., सेट (शिक्षणशास्त्र), पीएच.डी. (शिक्षणशास्त्र)

३. शैक्षणिक सेवा :

- १) सहयोगी प्राध्यापक, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाचे बेरिस्टर एस के वानखेडे शिक्षण महाविद्यालय नागपूर
- २) एम. एड. समन्वयक तथा मार्गदर्शक, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक (२००६ ते २०१६)
- ३) प्रोग्राम समन्वयक, नागपूर स्टडी सेंटर, इंदिरा गांधी मुक्त विद्यापीठ नवी दिल्ली

४. पुरस्कार :-

- १) महाराष्ट्र शासनाचे दादासाहेब नायकवाड पारितोषिक २००६
- २) यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे शिवराम पंत सालुंखे पारितोषिक (एम.एस्सी. गणित संप्रेषण- प्रथम मेरीटक उपलब्धीमा) २००६

५. प्रकाशित पुस्तक:-

- ३) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान व मूल्यमापनाची मूलतत्त्वे बी. एड. अभ्यासक्रम (२००९)
- ४) गणिताचे अध्यापन (लेखक डॉ. जयश्री येळेकर व डॉ. शेखराम येळेकर) बी. एड. अभ्यासक्रम (२०१८)
- ५) जीवनाच्या वाटेवर मराठी काव्य संग्रह (२०१८)

हृदय प्रकाशन
nikade64@gmail.com
9922314564

पोवारी गौरव
(पोवारी कविता संग्रह)
डॉ. शेखराम परसरामजी येळेकर

